

Мирослава Юрївна Якимчук,
кандидат педагогічних наук,
старший науково-педагогічний працівник
Національного університету водного
господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна

УДК 004.55:303.04:371.7:373.51

СИСТЕМА ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЛІНГВІСТИЧНО ОБДАРОВАНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Раскрыта система работы по развитию творческих способностей лингвистически одаренных старшеклассников на уроках украинского языка. Приведены примеры упражнений, заданий, способствующих развитию творческих способностей лингвистически одаренных старшеклассников.

Ключевые слова: способности, одаренность, лингвистически одаренные старшеклассники, творческие способности лингвистически одаренных старшеклассников, интегрированные уроки, ассоциативное мышление.

The article deals with the system of development of creative abilities linguistically gifted high school students in the classroom Ukrainian language; Examples of exercises, tasks, contributing to the development of creative abilities linguistically gifted high school students

Key words: ability, talent, linguistically gifted high school students, creativity linguistically gifted high school students, lessons are integrated, associative thinking.

Переорієнтація освіти з авторитарно-догматичної до особистісно зорієнтованої моделі зумовлює необхідність розроблення методик, що забезпечують реалізацію особистісного потенціалу учнів. Пріоритетним завданням освіти стає розвиток творчого потенціалу особистості та створення умов для його реалізації. Зусилля вчителів спрямовано на розвиток творчої мовної особистості, провідними ознаками якої є креативність, самостійність, здатність до самоорганізації, саморозвитку, самовиховання тощо.

Основна мета дослідження полягає у тому, щоб розкрити систему діяльності з розвитку творчих здібностей лінгвістично обдарованих старшокласників на навчальних заняттях української мови.

Педагогічні проблеми навчання обдарованих учнів розглядали українські та зарубіжні дослідники: Н. Волкова, І. Зязюн, М. Махмутов, С. Мірошник, С. Сисоєва, Л. Тихенко, В. Сухомлинський та ін. Останнім часом українська лінгводидактика збагатилася знаннями про розвиток творчих здібностей старшокласників на навчальних заняттях української мови. Окремі аспекти проблеми розвитку творчої самостійності учнів у процесі вивчення української мови розробляли О. Біляєв, Н. Голуб, О. Довга, Р. Дру-

жененко, Д. Кравчук, В. Мельничайко, С. Омельчук, Е. Палихата, М. Пентилюк, Т. Симоненко, І. Хом'як та ін. Науковці З. Бакум, О. Горошкіна, О. Караман, С. Караман та ін. акцентують увагу на розвитку пізнавальних здібностей під час навчання української мови в гімназії. Вони визначили ефективні методи і прийоми розвитку творчих здібностей старшокласників у процесі виконання мовленнєвих завдань. О. Садовнікова розробила методику розвитку творчої самостійності учнів колегіумів. Однак сьогодні відсутня методика розвитку творчих здібностей лінгвістично обдарованих старшокласників, що набуває не лише науково-теоретичної, а й практичної значущості, оскільки у процесі подальшого навчання старшокласників у ВНЗ провідне завдання полягає у формуванні творчої особистості фахівця.

На основі узагальнення різних підходів до розуміння понять «обдарованість» та «лінгвістична обдарованість» вважаємо їх взаємодоповнюваними. Необхідно визначити поняття «лінгвістична обдарованість старшокласника», як особистісне утворення учня, що характеризується вищим рівнем розвитку мовних здібностей, загальною творчою спрямованістю особистості учня та високими досягненнями в лінгвістиці.

Лінгвістично обдарованими старшокласниками (ЛОС) можна вважати тих, які мають підвищений інтелектуальний розвиток, відмінну довготривалу пам'ять, розвинене конкретне та абстрактне мислення, мовну інтуїцію (чуття мови) із загостреною мовною рефлексією (здатністю замислюватися над власним мовним чуттям). Вони вміють застосовувати мовознавчу теорію на практиці, досягають особливих успіхів у навчанні, багато й вдумливо читають, активно аналізують прочитане, мають багатий словниковий запас (не просто знають певну кількість слів, але й активно, доречно їх використовують). Вони здатні вивчати мову в реальних процесах спілкування (комунікативна лінгвістика), а заняття для них цікаві тоді, коли на них застосовано інноваційні методи навчання (дослідницький, метод проектів тощо). Такі діти з особливим задоволенням виконують складні мовні завдання [9].

На нашу думку, основними формами навчання ЛОС мають бути: традиційні та інтегровані навчальні заняття, нетрадиційні форми навчання (практикуми, семінари, творчі лабораторії тощо). Окрім того, особливу увагу має бути приділено позакласній діяльності з української мови, зокрема, проведенню літературно-мовних ігор, конкурсів «Висококваліфіковані мовознавці», «Начитані учні», інтелектуальних ігор «Конкурс знавців української мови», літературно-мовний КВК, підготовці учнів до олімпіади з української мови та літератури, оскільки вони сприяють розвитку творчих здібностей.

Вивчення наукових студій з проблеми розвитку здібностей, зокрема, творчих, (Ф. Бусласєв, Б. Теплов, О. Винославська, С. Максименко, С. Гончаренка, В. Богословський, О. Горошкіна, С. Караман, О. Караман та ін.) дало змогу констатувати, що розвитку творчих здібностей учнів приділено належну увагу. Зауважимо, що *творчими здібностями ЛОС* ми будемо вважати індивідуальні якості особистості, що визначають успішність виконання нею творчої діяльності, а також здатність швидко думати та переключатися з однієї ідеї на іншу, генерувати ідеї, цікавитися новим, приймати рішення та відповідати за них тощо.

Зазначимо, що розвитку творчих здібностей ЛОС на заняттях української мови сприяють роботи з написання власних висловлювань і думок, складання діалогів, лінгвістичні дослідження. Також корисним є під час занять з точних дисциплін (наприклад, фізики) відгадування загадок, розв'язування задач, побудованих на літературному матеріалі тощо. Значну увагу на заняттях необхідно зосередити на формуванні вмінь учнів трансформувати тексти, змінювати їх стилістичну і жанрову належність, використовуючи відповідні мовно-стилістичні та виражально-зображувальні засоби. Наведемо приклади виконаних учнями 11 класу Рівненської української гімназії завдань:

Художній стиль

Переді мною вишиванка. Її зробила моя бабуся своїми руками. На білому як сніг полотні, розгорнулися чарівні квіти та листя, чудернацькі та загадкові візерунки. «Це на удачу, бо квітка – щоб добробут був

у сім'ї», – розповідала мені бабуся, обережно та лагідно, проводячи пальцем по вишиванці. «Мене навчила моя мати, яка у свій час теж опанувала це мистецтво під наглядом своєї матері, твоєї прабабці», – продовжує вона: «Тут наша історія, життя українців, надії і сподівання. Можливо, і ти колись захочеш дізнатися про це більше». З тих пір для мене вишиванка є не просто шматком тканини з візерунками. Вона для мене є священним скарбом пращурів.

Публіцистичний стиль

Душа української жінки у поєднанні з її працелюбством і господарськими здібностями знайшла вираження у вишиванках та розписах, особливому оформленні хати з садом. Вишивками оздоблювали одяг, дівочий і парубочий, чоловічий і жіночий, а також дитячий. Вишивки були на сорочках, хустках, рушниках, фартухах і на чоботях. Вишивання супроводжували піснями, бо без них не могло бути першого. У народі говорили: «Я цю вишивку виспівую». Аналіз барв вишивки, багатоколірної гами дає можливість стверджувати, що в галузі вишивки найбільш багато й різно розкрилося колористичне обдарування української жінки.

Науковий стиль

Вишивка – це вид народного декоративного мистецтва; орнаментальне або сюжетне зображення на тканині, шкірі, виконане ручними або машинними швами. Основним матеріалом для вишивки є нитки. Вишивка застосовується для прикрашання одягу (жіночі блузи, чоловічі сорочки, корсетки, кептари, кофухи, плаття тощо); речей побутового вжитку (рушники, скатертини тощо); інтер'єрів житлових і громадських приміщень. Народна вишивка відзначається багатством та різноманітністю геометричних елементів, зображенням тварин і рослин. В Україні є близько 100 видів технічних прийомів вишивання.

Таким чином, асоціативний шлях як елемент психолінгвістичного аспекту навчання, є особливо цінним для стимулювання творчості, вироблення гнучкості мовленнєво-мисленнєвої діяльності, формування вміння застосовувати мовно-мовленнєвий досвід у нових навчальних ситуаціях. Водночас поєднання індуктивних операцій з дедуктивними розвиває потенційні здібності учнів, призводить до досягнення поставлених навчальних цілей [6]. Окрім того, розвиток асоціативного мислення є важливою умовою адекватного сприймання і творення мовлення.

Наведемо приклади завдань, що виконували учні 11 класу Рівненської української гімназії. Вони сприяли розвитку асоціативного мислення лінгвістично обдарованих старшокласників.

1. Прочитайте текст. Самостійно доберіть картину українського художника, яка б могла бути ілюстрацією до поданого тексту. Як письменник і художник передали емоції, враження, ставлення до побаченого? Які засоби використали?

Казкова та сповнена дива тиша карпатської ночі. Заворожила хлопчиків чарівниця лісів і гір, вони лежать нишком, навіть поворухнутися бояться. Високо-

високо мерехтять зорі. От хтось усіяв небо золотою пшеницею, а між тим золотим засівом усипав мукою чи найбільшою сіллю широку небесну стежину: то світить над Карпатами білістю Чумацький Шлях. Далекий і безмовний світ. Скільки не літай між зорями думками, немає йому кінця-краю, зате є початок. Хлопчики впевнені, що світ починається звідси, з Карпат, бо від високих гір ближче до неба. А вони зараз майже в самому небі, піднялися у найвищі українські гори й хочуть почути, що їм скажуть зорі.

Та зорі мовчать, задрімало в безмов'ї золотом усіяне небо, заснула земля в тиші карпатської ночі, лише чути, як у лісі падають голочки зі смереки.

Гарна карпатська ніч. Вона справді казкова, бо лише в казках бувають такі осяйні ночі, коли он у куточку видно, навіть, маленького павучка, що задрімав на сплетеній павутині, утомившись од цілоденної ткацької роботи. Такої ночі мусять ставатись дива (За Я. Гояном).

II. Назвіть засоби зв'язку речень у тексті.

Поміркуйте, яку роль у тексті виконують неоднорідні члени речення.

Випишіть з тексту спільнокореневі слова. Визначте їхню функцію в тексті.

III. Усно опишіть картину. Чому, на вашу думку, всі описи різні? Від чого це залежить?

IV. Прочитайте вислів філософа Томаса Маколея. Доведіть правильність висловленої ним думки.

Живописець, скульптор, актор можуть представити не більше людських почуттів і характеру, ніж невеличка частинка, що відбивається в жестах і мімікою на обличчі. Найбільш глибокі та складні сторони людської природи можуть бути відображені лише за допомогою слів.

Одним зі способів розвитку творчого потенціалу ЛОС є написання творів. За тематикою (змістом) розрізняють [2; 4; 5; 7; 8 та ін.] твори на літературну, лінгвістичну та вільну тему; за джерелом інформації – твори на основі життєвого досвіду, переглянутих телепередач; за обсягом – твори-мініатюри, етюди тощо. Останнім часом стають популярними твори в жанрі рецензії, відгуку, репортажу, інтерв'ю, дорожніх заміток, щоденникових записів, листів, гумористичних розповідей тощо. Такий підхід навчає учнів образно сприймати оточуючу дійсність і створювати власну мовну картину світу, оригінальність, яскравість і виражальність якої залежать від багатства словникового запасу учнів, різноманіття синтаксичних конструкцій, суб'єктивного досвіду. Наведемо приклади написаних учнями творів.

Приклад 1.

Я – старенька сопілка, спів якої споконвіку зачаровував неперевершеною мелодикою, потрапила в один із нічних клубів. Я тихенько лежала на краю столика, що стояв у найтемнішому, найвіддаленішому куточку. Лунали незрозумілі звуки. Я хотіла впіймати мелодію, щоб злитися з прекрасним, проте це «прекрасне» мене лише злякало. Маленька, тендітна я, сопілочка, не могла зрозуміти ці дивні звуки, а саме:

«баси», «електро» тощо. Важко зрозуміти, що нині цінне для людей... (Наталія Я.)

Приклад 2.

Схилилося сонце – сутеніє.

Стоїть стара, самотня слива,

Співає соловейко сивий

Село сплітає створені стежки.

Сплять стомленні суцвіття

Сад сповнює справжній спокій –

Старий, сердешний – стоїть століття.

Сп'янілий спекою славетний «Сокіл»

Світанок – сміливо сходить сонце,

Солодкий солов'иний спів стиха,

Священна сила сповнює серця,

Свобода – скарб, скористайся сим сповна

(Олена Н.)

Не викликає заперечень думка О. Дженджеро, що використання методів і прийомів опрацювання дискусійних питань сприяє розвитку комунікативних умінь, глибокому розумінню проблеми, формуванню навичок оперування аргументами, критичного мислення. Під час такої діяльності старшокласники вдосконалюють навички зважати на думки інших, визнавати вдалі аргументи, краще розуміти іншого, уточнювати власні переконання та формувати позицію [3]. Зважаючи на це, з метою вироблення в учнів умінь та навичок ведення дискусії, протягом другого етапу дослідного навчання було використано такі методичні прийоми: відповідь на дискусійне питання; аргументована відповідь на запитання; вибір одного з контрастних підходів до проблеми; висловлювання, зумовлене серією дискусійних питань. Наприклад, учням 10 класу Рівненської класичної гімназії «Престиж» запропонували виконати таке завдання:

Прочитайте виразно вірші.

О... комплімент... Це так приємно...

Їх хтось придумав даремно.

Законна форма лестощів. Відтак,

Від компліментів навіть чорний грак

Враз почувується неначе пава – яскраво.

За компліментами ховаються... Цікаво,

Яку мету ти маєш за словами,

Як стелеш лестощі на відстані між нами?

О... комплімент! Це так приємно...

Якщо мета потрібна нам взаємна,

Зверніть увагу на один момент –

Для лестощів не є синонімом комплімент.

Бо комплімент підкреслює принади,

А лестощі лиш прикривають вади.

Проведіть дискусію, відповідаючи на подані нижче запитання.

1. Чим відрізняються комплімент і лестощі? Яких правил потрібно дотримуватися під час того, як робиш комплімент?

2. Як не перейти межю, що відрізняє комплімент від лестощів?

3. Як впливає вік, стать, соціальний статус на вибір компліменту?

Мета виконання таких завдань полягала в тому, щоб виробити в учнів уміння ставити дискусійні питання та відповідати на них, усвідомлювати дискусійність питання та висловлювати власний погляд, а також самостійно формулювати дискусійне питання з прочитаного тексту тощо.

Ефективними для розвитку творчих здібностей ЛОС є інтегровані заняття, які базуються на цілісному навчальному змісті, що певним чином інтегрований, завдяки спорідненим елементам навчальних

предметів [1]. Структура кожного з інтегрованих занять залежить від дидактичних цілей. Оскільки можливості інтеграції навчання мови відкривають широкий простір для педагогічного пошуку вчителів, то структура відповідних занять зазнавала постійного оновлення та вдосконалення. Наведемо в таблиці фрагмент методичних рекомендацій та орієнтованих змістових матеріалів для проведення інтегрованого заняття української мови та інформатики (табл. 1).

Таблиця 1

Фрагмент методичних вказівок і орієнтованих змістових матеріалів для проведення інтегрованого заняття української мови та інформатики «Краса людини – це багатство» з дисципліни «Українська мова»

№	Етап заняття	Змістові матеріали з елементами інтеграції	Елементи інформатики
1	2	3	4
1	Епіграфи до заняття	1. Зовнішність має певну значущість у житті людини, складно уявити людину, брудну, неохайну, яка б уміла слідкувати за власними вчинками (<i>Антон Макаренко</i>). 2. У людини все повинно бути прекрасним: і душа, і одяг, і вчинки... (<i>Антон Чехов</i>)	Епіграфи на <i>слайді</i> протягом заняття
2	Актуалізація опорних знань з інформатики. <i>Гра «Акваріум»</i>	<i>Слово вчителя.</i> Щоб ви пригадали основні покоління комп'ютерної техніки та їх характеристики, ми зіграємо в гру «Акваріум» (учитель починає говорити, а кожен учень продовжує думку сусіда, і так далі по колу). Із давнини люди прагнули полегшити виконання математичних дій. Намагалися віднайти різні пристрої. Найдавнішою з рахівниць вважають абак, винайдений у Китаї. У дослівному перекладі це слово означає «дошка, на якій можна робити позначки». Першу ЕОМ було створено в Києві у 1950 р. під керівництвом академіка С. Лебедева	Як підсумок після кожної закінченої думки на комп'ютері висвітлюють її текст
3	<i>Тестова програма</i> за питаннями, на які ще не відповідали	Комп'ютер – найбільший винахід людства! Люди створили універсальну машину, за допомогою якої можна читати, дивитися фільми, малювати, друкувати, креслити, рахувати, знаходити корисну інформацію, робити ретуш фотографії, створювати мультфільми та відеоролики. Також можна спілкуватися з людьми з будь-якої точки планети. Часто комп'ютер порівнюють з телевізором і говорять, що вони крадуть у людини час. Так, довго сидіти перед комп'ютером шкідливо для здоров'я, тому що людина не рухається, псує зір і не спілкується з живими людьми. Але в чому винен комп'ютер?! Людина сама краде у себе час, а не машина.	Учні зачитують власні есе, які вони друкували у <i>програмі Блокнот</i> . Творчість учнів – сфери <i>застосування ПК</i>
4	Актуалізація опорних знань з української мови	<i>Учитель.</i> Вивчаючи комп'ютер, ознайомлюючись з історією його виникнення та значущістю у житті суспільства, ви користувалися рідною мовою. У мовленні ви допустили багато помилок, ваші есе не зовсім досконалі. Тому будемо збагачувати мовлення. Пригадаймо, що ми знаємо про стилі та типи мовлення. Для економії часу використаємо тести, а щоб об'єктивно вас оцінити, звернемося до комп'ютерної техніки	Тести «Стилі і типи мовлення». Програма, розроблена <i>мовою програмування Паскаль</i> , тестує учнів
5	Мотивація навчальної діяльності	<i>Учитель.</i> Перед нами різні постаті. Сьогодні ми будемо описувати зовнішність людини, намагаючись побачити красу зовнішню та внутрішню, адже вони становлять єдине ціле	Під музику вчитель української мови демонструє слайди із зображенням людей, а вчитель інформатики відкриває <i>документи з портретами на учнівських комп'ютерах</i>

1	2	3	4
6	Основна частина. <i>Інтерактивна вправа «Мозковий штурм»</i>	<i>Учитель.</i> Описати зовнішність – це означає відтворити індивідуальний вигляд, передати змінні чи постійні ознаки образу. У формі «Мозкового штурму» запишемо, що ми віднесемо до зовнішніх рис та внутрішніх якостей	Домашнім завданням було виписати з текстів художньої літератури словесні портрети персонажів різних типів. Дібрати в <i>Інтернет-мережі ілюстрації</i> до цих описів і продемонструвати їх
7	Робота на чернетках і на комп'ютері	<i>Учитель.</i> Сьогодні ви будете в ролі письменників. Ми спробуємо описати жіночу зовнішність, її багатий внутрішній світ. Перед вами жіночі портрети, які протягом 3–5 хвилин необхідно описати декількома реченнями. Зверніть увагу на ті ознаки, що є найхарактернішими (риси зовнішності, деталі одягу тощо)	Хто швидше завершить роботу в чернетках, набирає текст на комп'ютері та форматує його. Учитель інформатики нагадує про правила роботи, основні <i>елементи форматування</i> (кегель, тип шрифту, курсив тощо)
8	Домашнє завдання	1. Використовуючи матеріали заняття, написати твір-опис людини за картиною. 2. Написати твір-мініатюру «Навіщо мені комп'ютер?»	Набрати тексти творів на комп'ютері, формувати їх
9	Розвантажувальна хвилинка	Учитель інформатики навчає працювати з програмою <i>Космополітен</i> , дозволить змінити імідж з використанням світліни (зачіску, макіяж, приміряти різні капелюшки, визначитися з формою бороди тощо)	Робота з <i>програмою Космополітен</i>

Ефективними для розвитку творчих здібностей ЛОС стало інтегроване заняття – діловий практикум з української мови. Його метою є розширення знання з теми «Комунікація», ознайомлення з поняттям «дискусія» та методами її ведення. Також таке заняття спрямовано на те, щоб навчити практичного використання здобутих знань, розвивати вміння аргументовано доводити власну думку та добирати аргументи для визначеної позиції. Для досягнення мети використовували сучасне обладнання: мультимедійний проектор, фліпчарт, матеріал для критерійного покеру.

Ще одним прикладом було заняття з української мови у 10 класі з теми «Професійно-виробнича лексика; наукова й ділова лексика, її стилістичні функції». Мета заняття – систематизувати та узагальнити знання через повторення теоретичного матеріалу та розв'язання завдань прикладного характеру. Заняття проводили у формі ділової гри «Трудовий ярмарок». Під час гри учнів об'єднали затрьома групами, у процесі якої учні проходили співбесіду з метою влаштування на роботу на *три* різні підприємства. Допомогали проводити заняття 6 студентів університету, які виконували ролі директорів і головних бухгалтерів підприємств. Домашнє завдання – скласти резюме за матеріалами співбесіди. Самостійна робота складалася із задач, що мають прикладний характер. Такі заняття ефективно об'єднували в блоки знання та вміння з різних дисциплін. Це заняття містило елементи інтеграції. Необхідно розрізнити особливості занять з інтегрованих дисциплін та з елементами інтеграції змісту двох або більше дисциплін, що за навчальним планом гімназії викладають окремо. Необхідно зазначити, що мета таких занять – створити передумови для всебічного розгляду об'єкта, поняття, явища, формувати мислення, уяву, емоційне ставлення до пізнання.

Вважаємо, що інтегровані навчальні заняття формують творчу уяву, образне мислення, виховують почуття прекрасного в ЛОС.

Продуктивним способом розвитку творчих здібностей ЛОС є залучення їх до науково-дослідницької діяльності, залучення до діяльності у науково-дослідних товариствах, Малій академії наук України.

З метою підготовки учнівської молоді до активної діяльності в галузі науки і техніки, якісного оновлення змісту, форм і методів позашкільної освіти, пошуку та створення умов для підтримки талановитої молоді, задоволення потреб дітей та підлітків у професійному та суспільному самовизначенні, залучення учнівської молоді до систематичної науково-дослідницької, експериментальної діяльності було організовано діяльність територіальних відділень Малої академії наук України (МАН) [8]. До наукової діяльності залучають здібних старшокласників за бажанням.

Мета діяльності МАН полягає в органічному доповненні мовної освіти учнів, виробленні загальнонаукових (мовних, мовленнєвих, творчих) умінь та навичок. Мета такої діяльності передбачає виконання пізнавальних завдань:

- ознайомити учнів з важливими відомостями про українське мовознавство та літературознавство, їхній розвиток, традиції, сучасний стан, історію розвитку української мови та літератури;

- поглибити знання учнів з української мови та літератури, що не передбачено чинними програмами для середньої освіти;

- ознайомити учнів з основними методами наукового дослідження в мовознавстві та літературознавстві;

- виробити вміння та навички користуватися цими методами, зокрема збирати та обробляти тексто-

вий матеріал, аналізувати усне та писемне мовлення різних стилів і жанрів тощо;

– навчити учнів вільно користуватися багатством виражальних засобів української мови, висловлювати власні думки в усній і письмовій формі, відстоювати наукові погляди;

– удосконалювати культуро-мовні, стилістичні, риторичні, правописні вміння та навички;

– активізувати розумові здібності учнів, вольову сферу, сприяти усвідомленню мотивації науково-дослідницької діяльності, формувати позитивні емоції;

– набувати навичок самостійної діяльності з науковою літературою, словниками, довідниками [8].

Учень обирає тему дослідження, у процесі виконання якого розширяє власні знання за допомогою поглибленого вивчення однієї з тем шкільного курсу української мови або літератури, набуває вмінь самостійного ведення наукової діяльності. Теми учнівських наукових робіт можуть бути спрямовані на висвітлення актуальних проблем.

1. *Стилістичне використання (мовних одиниць) у творах (письменників, зокрема письменників-земляків).*

2. *Порівняльний аналіз творів-оригіналів і перекладів.*

3. *Аналіз використання (мовних одиниць) у сучасному мовленні.*

4. *Особливості мови реклами.*

5. *Особливості інформаційного мовлення.*

6. *Аналіз тексту в лінгвокраїнознавчому аспекті.*

7. *Соціолінгвістичні дослідження мовних явищ.*

8. *Засоби образності в художньому творі.*

9. *Ритмічна організація поезій.*

10. *Рівні поетичного мовлення.*

11. *Порівняльний аналіз художніх творів різних авторів.*

Профільні секції працюють за спеціально розробленими програмами, зміст яких відображає методологічні, науково-теоретичні основи сучасної лінгвістики та літературознавства. Програма передбачає залучення учнів до діяльності, спрямованої на розвиток наукового мислення (аналізу, критики, моделювання, прогнозування тощо), формування власної позиції дослідника – члена МАН. Цьому сприяють індивідуальні, колективні (групові, фронтальні) форми навчання, а також запровадження семінарів, наукових дискусій, диспутів, конференцій, захистів та обговорення рефератів.

Таким чином, раціональним у процесі розвитку творчих здібностей старшокласників є використання таких методів та прийомів: метод вправ, бесіда, спостереження учнів над мовою, робота з підручником, усний виклад учителем матеріалу, робота в парах, моделювання реальних ситуацій, робота в групах,

мікрофон, побудова гіпотез. Такі види роботи активно впливають на розвиток творчих здібностей лінгвістично обдарованих старшокласників та вибір засобів навчання (дидактичних матеріалів, електронних дидактичних засобів, лексикографічних джерел тощо). Рольові інтерактивні ігри, що орієнтують на різні життєві ситуації, допомагають наблизити лінгвістично обдарованих старшокласників до умов реальної комунікації та сформувати необхідні для сучасної людини комунікативні вміння та навички.

У процесі спілкування інтенсивно розвиваються такі інтелектуальні та емоційні якості: стійкість уваги, вміння її розділяти; спостережливості; пам'ять; увага; здатність аналізувати діяльність партнера; уміння бачити її мотиви, мету тощо. У процесі спілкування розвиваються творчі здібності, виховується культура емоцій та почуттів, здатність керувати власною поведінкою. У роботі обрано ефективну стратегію навчання української мови у старших класах гімназії, провідною ознакою якої є *діалогізм*. Під час організації діалогу, орієнтуючи учнів на участь у ньому, ми пропонуємо різні форми, методи та прийоми колективної діяльності (робота в парах чи групах, метод проектів тощо), що забезпечують індивідуалізацію навчання.

Проведене дослідження не претендує на остаточне розв'язання аспектів обраної проблеми. Перспектива подальшого дослідження може бути спрямована на розроблення інтегрованої методики навчання української мови та спецкурсів з української мови.

Використані літературні джерела

1. Біляєв О. М. Сучасний урок української мови [Текст] / О. М. Біляєв. – Київ : Рад. школа, 1982. – 176 с.

2. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю [Текст] : монографія / О. М. Горошкіна. – Луганськ : Альма-матер, 2004. – 362 с.

3. Дженджеро О. Застосування інтерактивних технологій на уроках української мови в старшій школі (на прикладі технологій опрацювання дискусійних питань) [Текст] / О. Дженджеро // Українська мова і література в школі. – 2014. – № 2 (112). – С. 19–23.

4. Караман С. О. Методика навчання української мови в гімназії: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти [Текст] / С. О. Караман. – Київ : Ленвіт, 2000. – 272 с.

5. Кочан І. М. Словник-довідник із методики викладання української мови [Текст] / І. М. Кочан. – 2-е вид., допов. і перероб. – Львів : Видав. центр Львівського ун-ту, 2005. – 340 с.